

Глава 3.

По нов начин станах тъжна и изгубена. Нито една рационална идея вече не ми идваше на ум, в Америка съм затворник над затворниците.

Носена от идеята да срещна някого, една неделя, след като с мъка намерих начин да се придвижа, пристигнах в сръбската православна църква Света Троица в Сан Сава. По време на литургията повече се занимавах със светските хора, отколкото с божите слуги, а след богослужението тръгнах след богомолците и така стигнах до огромна зала, която се намира непосредствено зад църквата.

Залата е подредена за обяд с добър вкус в най-голяма степен. Горедолу четиридесет големи кръгли маси, около всяка има по десет стола, покрити са с чисти покривки и украсени с платнени салфетки, навити конусообразно. Покривките и салфетките са: червени, сини, бели, тюркоазени и зелени, а са смесени в съответствие с цвета на цветята, които украсяват всяка маса в подходящи вази. На всяка маса има и свещи в кристални свещници, както и много качествени: съдове, стъклени и порцеланови чаши, прибори за хранене, а всичко е сервирано на нивото на средновековните вечери в богатите замъци, както ни представят историческите филми.

За миг в мислите си се върнах в богатите ресторанти и още по-приятните ястия: в Париж, Пеща, Виена, Венеция, Атина..., а след това стремглаво се спуснах в гладните зандани на Дретелъ, на Силос...

Спрях се насред залата, бях почти избутана дотук, а след това оставена сама. Залата има подходяща сцена и красиви релефни тавани, пет на брой с великолепни полилеи, след това любопитството ми се ангажира за по-дълго време от огромните маслени картини върху всяка от четирите стени на залата.

Отляво и отдясно на сцената има две скъпоценни художествени картини – на популярния американски президент Линкълн и на сръбския освободител и обединител, крал Петър Караджорджевич. На източната стена са Караджордже, Ньегош, крал Александър Караджорджевич. На южната стена е първият свещеник на църквата, протойерей Душан. На западната стена централното място за картини в залата, ме посреща изненада: на мястото, което у нас винаги е било резервирано за маршала на Югославия, Йосип Броз Тито, доживотния президент на републиката и доайена на движението на необвързаните, тук е ликът на генерал Дража Михайлович на фона на тревистите възвишения на Равна Гора и високи ели.

Разтреперих се при мисълта, че някой може да ме види край портрета на Дража, врагът на Тито. Този страх е по-силен от мен, а води началото си от времето, когато с лекота можеше да ни се припише етикетът на привърженик на великосръбската политика, след което следваха лични и семейни крахове. Озърнах се на всички страни и когато схванах, че никой не ме следи, спонтанно побързах да се отдалеча от портрета на Дража, към който спонтанно се бях приближила.

Излязох в друга зала, почти еднакво голяма, но значително по-скромна. Кратко се занимавах с нея, с поглед набързо огледах двата бара и двата светларника, за миг вниманието ми беше привлечено от два големи светофара, в които едва разпознах екраните за игра на бинго. Погледът ми беше привлечен от храната, поставена върху продълговати маси, а след това – от хората, които чакат на две

опашки за самообслужване. И тъкмо когато схванах, че съм се наредила на опашка за обяд, всички в която държаха в ръка билети от пет долара (купони за обяд), доста остро ме предупреди жената зад мен:

- Госпожо, вземете чиния и прибор... Бързам... Знаете ли, имам мъж инвалид, който не може дълго да чака... – каза, и тъй като аз не се ориентирах и не се помръднах, тя ме заобиколи и застана пред мен и скоро беше на ред за храната.

Докато госпожата обилно товареше храната в две чинии, я наблюдавах сякаш беше жена от високото общество. Изглеждаше точно като онези богати американки, каквито си представях, когато четях романи и гледах класически отвъдокеански филми. Всичко по нея е скъпо и по критериите на изискана госпожа, съпруга на някой прекалено зает, важен и богат бизнесмен. Всяко нещо по нея е богатство.

Докато мерех с поглед своето и нейното облекло, подсъзнателно ме загложди женската суета. Дрехите на мен, които получих от Червения кръст в Сърбия по този случай, сразява в мен и тялото и духа. Всичко върху мен не струва и едно нейно копче, което в крак с модата, е зашила на джоба на самото.

Тази госпожа, макар че сипваше храна в две чинии, същевременно имаше и пълна видимост и виждаше всичко, което се случваше около нея. И мен!? Беше усетила моя интерес към нея и мисля, че това не ѝ хареса. Докато приключваше със сипването на храната, все по-често поглеждаше в моята посока, като накрая се приближи до мен, от любопитство, сякаш за да разбере по каква причина я гледам така упорито:

- Не си ли взехте обяд!? – сметна, че това е начинът, по който да започне разговора.

- Не! – спонтанно отговорих.

- Вие сте нова тук...!? – изненада ме с въпроса си.

- Да! – лаконично отговорих.

- От Югославия?!

- Да

- Имате ли купон за обяд?

- Не! – казах, като все още не разбирах как тук може да се получи обяд.

- Там можете да купите купон... Струва пет долара... – каза и посочи една отделна масичка и две старици на по около осемдесет години, които, едва тогава ги забелязах, с голямо усилие и бавно брояха парите и продаваха розови купони за обяд.

Започнах неспокойно да пристъпям на място, беше ми неприятно, нямах пет долара, а стоях на опашката за обяд – и без купон, и без пари, и неугледно облечена. Засрамах се.

- Елате с мен... Помогнете ми, вземете тази чиния... – каза госпожата, след като ме обстреля с поглед – малко несигурен, но почти подобен на този на уплашен горски звяр, натика в ръцете ми една от двете чинии, пълни с храна, с лявата си ръка ме хвана за мишницата и просто ме дръпна да я последвам. Като се блъскахме през множеството от безгрижни и бърбиви хора, излязохме на свободно място в противоположния ъгъл на залата, до една маса, до която в инвалидна количка седеше самотно и усмихнато старче.

- Хъни! Това е една моя приятелка, наскоро е пристигнала от Югославия... Госпожо, седнете, обядвайте, аз сега... – каза, сложи пред инвалида чинията, която държеше в ръка, дръпна онази от моята и я постави на мястото, където ми посочи да седна. – Аз ей сега ще се върна, вие започвайте с яденето – каза и се изгуби в навалищата от богомолци.

- Джо! – с усилие разбрах, когато господинът от количката ми протегна ръка и се представи. Гласът му едва се чуваше и беше трудно разбираем. Става дума за тежко за-

боляване и добра душа, помислих си тогава и по-късно, при повторните срещи, това се потвърждаваше.

- Аз съм Даница. I am refugee from Bosnia – това, че съм бежанка от Босна, е първото изречение, което научих на английски език, и досега съм го повтаряла пред всеки американец, с който съм била в контакт, затова и тук спонтанно го изговорих.

- I am sorry! – каза и с изражението на лицето си показа, че наистина му е жал за моята съдба, която ме е прогонила в изгнаничество.

- И вие сте сърбин!? – предположих.

- Да, I am! – немощен, но добронамерен глас едва достигна до моите уши.

- Отдавна ли сте тук? – попитах, след като преглътнах първия залък.

- Над петдесет години – отговори, след като и той глътна залък. Доста време продължи гълтането на този залък. Гълташе почти минута, мъчеше се, кокореше очи и накрая глътна.

- I am sorry! – след като схвана, че се бях загрижила за евентуално задавяне.

- Добър апетит – отвърнах, като се усмихнах.

- Thanks too! Сега ще се върне Мери – каза той с намерение да отклони разговора от неприятността със задавянето.

С втория залък господин Джо мина още по-зле, наистина започна да се задушава. Чувствах се крайно неприятно в компанията на непознат човек, в който са вперени всички погледи на седящите в съседство хора. Човекът се задушава пред очите ми, осъзнах, но не мога да му помогна. След лагера станах просто неспособна за много практични неща, трябва спешно да му помогна, но не мога. За късмет, в критичния момент се появи съпругата, бръкна с пръсти в устата му и за миг прекъсна мъчението му.

- Притесних се – спонтанно излетя от устата ми.

- Този проблем си го има, особено с първите два-три залька, но сега е добре – каза съпругата и спокойно започна да яде.

- Госпожо Мери, много сръчна жена сте. Ако зависеше от мен, сигурно щеше да се задуши... – късмет, че се появи на време, искрено изразих благодарност.

- Казвайте ми Патриша. Знаете ли, Мери е първата съпруга на Джо, постоянно ме мисли за нея... Знаете ли, те са се обичали много, петдесетина години са живели в брак... Знаете ли, не го упреквам. Обича да съм като Мери, за мен е важно той да е доволен... – разказа ми тя, докато дъвчеше, надигна се, протегна ръка и ме се представи: – Аз съм Патриша.

- Приятно ми е, аз съм Даница... – надигнах се и аз и отвърнах.

- Не, не Даница, тук бъдете Дана – прекъсна ме, засмя се и продължи лакомо да яде и да се озърта на всички страни. При това всеки миг кимаше с глава, махаше с ръка или, докато дъвчеше, подхвърляше кратки думи за поздрав. Тези неделни църковни обеда, явно са единственото ѝ забавление и място за представяне и разтоварване.

- От колко време сте тук? – когото срещнех от моите краища, го питах за това, и почти несъзнателно от отговора и постигнатия резултат прогнозирах своето бъдеще.

- Двадесет и осем години, с прекъсвания – добави и продължи да се оглежда и поздравява. Пъргаво скочи, притича до омазания Джо, със салфетка започна да го трие като едногодишно дете, изцапано около устата, като при това не спираше да говори: – Хъни, какво направи, глупачето ми, глупаче такова... – при това не забравяше да се озърта и да следи всичко, което се случваше в залата, а когато усети, че много погледи е привлякла към себе си, придърпа темето на главата му, целуна го два пъти и продължи: – Добричкият ми Дундъо. Виждате ли, Дане, колко ми е хубав моят Дундъо. Знаете ли, когато е бил бебе, май-

ка му го наричала Дундьо, затова той е много хепи, когато му казвам така – каза, още веднъж го целуна по челото и се върна към обяда и озъртането.

- От колко време се грижите за господин Джо? – отново от мен излетя практичен и приложен въпрос, понеже, все пак, съм обременена със себе си, имам малко срещи и от това познанство искам да извлека колкото се може повече.

- От няколко месеца – каза и обясни: – Знаете ли, ние сключихме брак, обичаме се... Кога пристигнахте от Стария край? – каза тя набързо, като не влагаше емоция в това, което говореше.

- Преди два месеца – послушно отговорих.

- Работиш ли нещо? – попита строго, сякаш беше следовател. Престана да ми говори на „Ви“.

- Нищо! Не знам английски, не знам какво бих могла, нито къде бих могла да търся работа. Изгубих се в тази огромна страна... – напълно се вживях в това, което казвах, почти не забелязах, че гласът ми излизаше извън контрол и се бореше със сълзите.

- Аз ще ти помогна...! – прекъсна ме госпожа Патриша, като извади от скъпоценната си кожена чанта листче хартия и написа, като добави: – Ето ти телефонния ми номер, обади ми се утре.

За тези два месеца от пребиваването ми в Америка това беше първото конкретно предложение за помощ, затова наистина му се зарадвах, въпреки че не повярвах особено, че ще се стигне до неговото реализиране. Все пак, нещо ми се случи този ден, затова на връщане бях весела.

Последва нощ, през която не можах да мигна. Непрекъснато ми се изреждаха картини от дневната зала на църквата, в които на преден план бяха съпрузите Зорич, Джо и Патриша. Той не говореше, а непрекъснато се усмихваше към мен, упорито изтъкваше желанието си да ме приветства за добре дошла и изразяваше добронамере-

ност. Гледаше съпругата си, сякаш беше омаян, тя командва парада, тя му е просто извор на живота. Състезаваше се да покаже с изражения на лицето, че в неговия живот всичко започва и завършва с нея. Кротък и по свой начин мил – инвалидът ми стана близък през тази безсънна нощ.

Госпожа Патриша, в тези нощни мисли, се появяваше само за миг и изчезваше, по всякакъв начин беше неупловима за мен, за да я поставя в мизерната си среда: физически, психически, морално... А тя е по-важна за мен. Тя, а не той може да ми бъде от помощ. Ако я срещнех в някакви други дрехи, може би нямаше да я позная, защото всичко, което е в спомена ми, е свързано с накитите и платовете на дрехите ѝ. Дори не знам, дали е висока или не, но всичко ме навежда на мисълта, че е висока. Дали е красива физически, дори и на това не бих могла да отговоря.

Никога по-рано не бях запомняла така точно дреболии, както тези, свързани с нея, които са толкова свежи в паметта ми. Помня кога махна косъм от дантелената си, бяла като мляко яка на иначе много скъпата ѝ бродирана блуза. Спомням си и когато със салфетка избърса нещо от панталоните си, които ми се натрапиха така, както когато се възхищавах на подобни в един парижки моден салон. Повдигна кичур коса и забелязах кок, който така добре нямаше да може да среше всекидневна фризьорка.

Много пъти се занимаваше с масивния и уникален златен ланец на шията си, на който висеше брошка със скъпоценен камък. Обича да си играе с пръстите, на които пък набиват на очи пръстени ръчна, предполагам арабска, изработка.

Странна жена, това е всичко, което успях да извлека от тази дълга безсънна нощ.

На разсъмването се зарадвах, както отдавна не бях му се радвала. С нетърпение очаквах деветия звън на стенния часовник, когато тук вече има смисъл човек да си послужи с телефона.

- Ало! Тук е Даница, онази от вчера... – не можах да успокоя треперенето в гърлото.

- Ало! О, вие ли сте, Дане!? – точно както и вчера отначало показва добро настроение, което събуди в мен надеждата за някаква помощ, и продължи: – Много се радвам, че се обадохте... – сякаш не можеше да се спре, говореше без паузи: – Не се притеснявайте, всичко ще бъде наред, – а след това успокои гласа си. – Всички в началото бяхме изгубени като вас. Без познания по английски, без пари и работа. Ето, например аз!? Дойдох с мъжа си в Америка, безделник един такъв, пияница, плетеше ми се в краката... Освободих се от него, да върви по дяволите. Имах тежък живот, но сега си имам своя хъни, моя Дундьо, видяхте вчера колко е сладък, колко ми е добричък...

- Наистина е чудесен господин Джо – успях да отвърна в момента, когато тя направи пауза, за да го целуне. Целувката толкова силно се чу в слушалката, че ми напомни целувка на майка по дупенцето на току-що окъпано бебе. Малко остана да се изсмея.

- А, не го познавате вие него – продължи тя с монотонен глас: – Него го обичат всички. Нали така, хъни? Особено откакто аз съм с него. Обича ме. Не ме оставя и за пет минути да се отделя от него. Ревнив е. Ама нищо! Малко ме нервира с това, ама карай. Навсякъде го мъкна със себе си. Видяхте вчера. Признайте, беше най-чистият и най-добре облеченият. Видяхте колко ми беше хубав. Видяхте как го заглеждат онези кокетки...

- Господин Джо е много симпатичен – отново улових един миг да се включа в разговора.

- Знаете ли какво, Дане. До следващата неделя ще измисля нещо и за вас. Не се притеснявайте. В неделя пак елате на църква. Имате ли превоз?

- Мога да дойда, ако... – заекнах аз.

- Вие сте високообразована и умна жена – продължи тя: – Вижда се по вас, вие ще се справите. Вземете някой

стар човек и се грижете за него. За начало това е добро. Безплатно жилище и храна и заплата две хиляди долара месечно. И всички това можете да спестявате. Имам за вас един богат еврейин... Да, езикът, вие не знаете нито дума английски... А, хъни, хъни! – продължи с приглушен глас, който не беше отправен към мен: – Какво направи? Напишка се!?... Какво, накъка се...!? Извинявай, Дане, трябва да го измия... Ще се видим в неделя – каза и прекъсна връзката.

Всяка сутрин и привечер излизам и се тътря из пасаденските самотни улици, някои хора вече ме познават и ме поздравяват: пощаджията, чистачът на парка, шофьорът на камиона за смет и трима бездомници. В апартамента се е възцарила самотата и тежките мисли, които започват да ме притесняват и да ме убеждават, че съм луднала. Никъде светлина, нито лъч в далечината, всичко се провали, а внучетата ми, горките... Но не, за тях не, не позволявам на мислите си да се отприщят в тази посока, откъдето няма бент, ще ме сломят, ще ме доведат до призрака на нервния срив. Никъде светлина, нито лъч в далечината...

Ето, в това мое положение се появи мазната протегнатата ръка на госпожа Патриша, която поех с две ръце и силно прегърнах. Тази ръка в моите очи стана вълшебна пръчица и придружаваше лягането ми вечер и събуждането ми сутрин. Чак до следващата неделя и отиването ми в църквата в Сан Сава. Дали днес Бог ще се смили над мен? – питах се и се молех. Защо Бог би помогнал на жена от народ, който пише Бог с малка буква и го погребва в празен гроб? Едва в лагерите започнах да вярвам в Него, но това беше неискрено, временно, едва колкото съществуваше непосредствената опасност. В ранното ми детство ме бяха научили, че бог бил лъжа, защото истина били Маркс, Ленин и другарят Тито. По мое време беше и другарят Сталин, но той престана да бъде това през 1948 година. Вярвах на учителите по детски непоколебимо.

Дойде и утрото на службата, Петър беше се погрижил един богомолец (който не знае нито една дума сръбски), на име Майкъл, да се отбие пътьом и да ме отквара до църквата, в която пристигнах, обхваната от неясна сценична треска. В храма има по-малко хора, отколкото предишната неделя, бързо претърсвах с очи, но инвалидната количка на Джо я нямаше. Докато отец Василий напевно четеше библейските послания, със силния и умел съпровод на църковния хор от галерията, аз непрекъснато се обръщах към входа, но семейство Зорич не се появяваше.

Въпреки че днес не ми е до никого и до нищо, освен госпожа Патриша, интериорът на църквата ми въздейства прекалено силно, за да мога да не му се възхищавам. Всички повърхнини на стените и свода са покрити със стенописи. Има стотици икони и композиции и, което за мен е изключително необичайно, има представители на много стилове, автори и качество. На иконостаса художественото майсторство е на върховно световно ниво и от пръв поглед може да се направят асоциации с най-добрите работи на великия художник Пая Йованович. Няколко месеца по-късно ще се разпитам и ще потвърдя, че иконите наистина са неговите последни творби, изработил ги е след деветдесетата си година, във Виена.

Вгълбена в стенописите, не усетих кога мина половината литургия, и когато се уплаших от отсъствието на семейство Зорич, църковната врата се отвори широко, през нея видях как бутат инвалидна количка, а в нея – господин Джо.

На госпожа Патриша нищо не може да убегне, бях на противоположната страна, но тя веднага ме забеляза и с пръстите на ръката си ми даде да разбера това.

След литургията се срещнахме пред църквата и се поздравихме с целувки по лицето. Клекнах, за да разменя няколко думи и поздрави с Джо, а Патриша се възползва от това:

- Хъни, ей сега ще се върна, поприказвай малко с госпожа Дана... – каза и изчезна, сякаш я беше издухала белградската кошава.

До десетина минути Патриша се появи с две жени, петдесетгодишната Мици и шестдесетгодишната Рози, и ме запозна с тях.

Двойката Рози и Мици за мен е необичайна. Госпожа Рози оставя впечатление за личност, която за себе си има прекалено високо мнение, и сякаш настоява и другите да мислят за нея същото. Облечена е с много скъпи дрехи, но хармонията на нея не е убедителна. Колкото госпожа Рози е висока, силна и горда, толкова госпожа Мици е нежна, скромна и мила. Докато ги наблюдавах, по-младата блондинка и до известна степен кокетка, Мици, сложи ръка на рамото ми и каза:

- Вие, Дане, сте самотна, елате с нас, ние ще ви правим компания.

- Да отидем в залата на обяд – добави по-възрастната, сериозна и добре възпитана госпожа Рози, като ме хвана под ръка и ме поведе.

Около час, колкото мина до обяда, двете госпожи не престанаха да говорят, да пресрещат, да шепнат, да ме представят и по всякакъв начин да използват времето и пространството, които имат значение в техния начин на живот. Купиха и за мен купон за обяд, след което се оказах на същата маса, на която вече бяха започнали да обядват Патриша и Джо, както и още една двойка старци, които се представиха като госпожа Елизабет и господин Дуайт. Те не знаят сръбски език. Рози поназнайва само някоя друга сръбска дума, един от родителите ѝ е по произход от Далмация, затова разговорът на масата се води на английски език и, естествено, не можех да участвам в него. Но и към мен се обръщаха, беше ми неприятно, обаче кимах с глава и се смеех, когато се смееха и те.

Патриша използва случая да каже нещо за мен, което беше съпроводено от тях петимата с по няколко съжалителни усмивки. Нищо не разбрах, но съм убедена, че каза хубави неща за мен, като завърши със забележката, че ми е необходима начална помощ. След това обядът ни се приближи към края си само с по някоя друга дума, а тогава госпожа Патриша се надигна, като се обърна към съпруга си Джо:

- Хъни, стига ти за днес... – след това се обърна към всички: – Знаете ли, него го уморяват големите помещения и шума от хора – докато говореше, вземаше и забождаше метални стъпенки на количката, а върху тях поставяше краката на Джо, след това се приближи до мен и ми прошепна: – Върви с госпожите Мици и Рози, а на мен се обади тази вечер около седем, – каза и забута Джо към изхода на залата.

Скоро след това се надигнахме и ние, четиримата шумно разговаряха с хората около нас, ту на една, ту на друга страна, като се обръщаха, а аз нямам стоях и се чувствах неловко като всеки неканен гост.

- Ю има време ту дей? – обърна се към мен госпожа Рози.

- Имам – повторих и на английски, като се боях, че не ме е разбрала, но тя нямаше и намерение да ме слуша, подразбираще се, че имам време.

- Ю отива в моята дом за един дринк. ОК? – каза и ме пусна да тръгна пред нея.

- ОК – отвърнах.

Скоро бяхме в прекрасен и прекалено скъп автомобил, който беше управляван от госпожа Рози. Мици и Рози си говореха нещо на английски, а след като изминахме няколко мили госпожа Рози се обърна към мен:

- Тука е Сан Марино и мой къща.

- Чудесен град – отговорих.

- Това е най-скъпата ерия в Лос Анджелис каунти – намеси се госпожа Мици и продължи: – Ще видиш какъв меншън има. Оценява се на над седем милиона долара...

Дали къщата, пред която спряхме, струва толкова, колкото каза госпожа Мици или не, разбира се, няма как да знам, но че става дума за голямо богатство, няма съмнение. Пространството около замъка, върху което се набиват на очи художествено оформени колони и статуи на животни, е с размерите на едно голямо футболно игрище, и цялото е покрито с храсти и трева, с безкрайни алеи с разнообразни цветя.

Направихме кратка разходка, при която двете жени едновременно ми представяха и показваха всички съставни части на богатството, като завършиха с големия плувен басейн и водата в него, която прелъстително течеше и се вълнуваше под парещия калифорнийски пек.

Ако бях Даница отпреди войната, щях да възприема тази красота в пълния ѝ блясък, но моите главни мисли прогонват другите нагони и не ми позволяват да се отпусна и да се наслаждавам. Красотата и богатството на дома на Роза по-скоро ме безпокоят, отколкото да ми направят впечатление, в мен прекалено силен е отзвукът от вълненията ми и страховете ми за екзистенциалните днес и утре, нищо в мен и около мен не е както би трябвало да бъде, всичко е стъпило на несигурни крака, които треперят като краката на магаре в кораб, плаващ в бурни води. Какво правя тук, сякаш съм доведена на място, където се съди беднотията, чете се присъда срещу хората от моя сорт.

- Госпожа Роза е много богата, тя има много билдинги с над петстотин апартамента... – на висок глас говореше Мици, с очевидно намерение на нея да ѝ се подмаже, а мен да ме впечатли. В един момент се наведе към ухото ми и ми прошепна: – Този меншън наследи от третия си мъж.

Госпожа Рози ни остави и се оттегли на втория етаж, а след това се появи икономката, учтиво ни поздрави и предложи услугите си. Седнахме в „малкия“ кът за гости. Избрахме шампанско и водихме непринуден разговор, който премина в мое представяне, сякаш вършеше това по нечие нареждане. Мици ме разпитваше, като настояваше за много подробности, а особено за връзките ми с комунистите. Ако бях в някакво друго положение, естествено, че нямаше да отговоря на някои от въпросите или поне нямаше да отговоря по начина, по който отговорих – послушно и невярно.

- Много си искрена и малко наивна за този свят – полугласно каза госпожа Мици и продължи с малко повисок глас: – Не им казвай, че имаш университетско образование, тези стари кучки не обичат това. Те изразяват всички ценности в долари, необразовани са и заради това са пълни с комплекси и не обичат онези, които имат онова, което те нямат...

- Ами когато ме питат... – протестирах аз.

- Не! Кажй им, че имаш само средно образование, хай scuл и че си работила като бук кипър, например.

- Бук кипър!? – казах с въпросителна интонация.

- Това при нас е счетоводителка – поясни и продължи: – Или не, кажи, че си била нърс, сестра, това е най-добре...

- Не мога да работя това... – протестирах още веднъж и помислих, че веднага ще ме разкрийт, като ми дадат такава работа.

- Ама не! – прекъсна ме госпожа Мици – Те са глупачки, за да те разкрийт. За да оцелееш, трябва нещо да работиш. Какво можеш да работиш без познания по английски? Какво? – замълча, прободя ме с очи и завърши въпроса си – Наистина, какво?

- Нямам идея – искрено отвърнах.

- Да помагаш на някой стар човек – каза и потвърди: – Единствено това. Но и тук има проблеми, не знаеш тоя проклет английски. Значи, този човек би трябвало да знае сръбски език, а такъв вече е по-трудно да се намери.

- На всяка крачка се сблъсквам с този недостатък и просто не виждам как бих могла нещо да работя – искрено казах в момента, когато в мен нахлу малодушие. Продължих: – Не знам английски език, нямам нито шофьорска книжка, нито автомобил, нямам пари за някакво начало...

- Всички сме започнали като теб – прекъсна ме и ме укори: – Не бива да се предаваш, има начин...

- Ай ем сори – преди да се появи, се обади госпожа Роза, която междуременно се беше освежила и преоблякла. След това с груб глас извика момичето и я овика, защо вече не е поставила пред нас, изреди няколко названия студени предястия и напитки. Когато момичето се отдалечи, започна разговор с мен, а на госпожа Мици беше поверено превеждането.

Повториха се почти всички въпроси, които вече ми беше поставила Мици. Когато отговорите не бяха по вкуса на преводача, тя ги променяше в моя полза, почувствах това, въпреки че не разбирах и дума. В практиката си съм имала много разговори с чужденци, работила съм с много преводачи и съм придобила усет кога преводът е последователен и кога – импровизиране. Някои преводачи обичат да превеждат отговорите така както те биха ги казали или въпросите – така както те биха ги поставили и упорито са последователни в това да държат на своето. Госпожа Мици е именно такъв преводач, за късмет – в моя полза.

- Ю добра характер – директно се обърна към мен госпожа Роза и ме посъветва: – Диз Америка, ю трябваш промени себе.

- Това е сурова страна, иска да ви каже госпожа Роза, не може да се живее почтено, а вие сте прекалено честна – така прозвуча превода на госпожа Мици.

- За вас би било добре да се грижите за стар човек, който ще ви осигури безплатно жилище и заплата – Мици преведе думите на госпожа Рози, която за край на разговора с мен, добави: – Не се притеснявайте, имайте търпение, ще намерим нещо добро за вас.

Въпреки че госпожа Рози се мъчеше да бъде добра домакиня и да ми угоди и макар че във всичко това госпожа Мици ѝ беше подръка, аз не можах да се отпусна и поне този следобед да бъда щастлива. Чувствах се потиснато, сякаш всичко на мен ме стяга и в мен е студено, седях неспокойно и молах Бога колкото се може по-скоро да напусна тази наистина пребогата и гостоприемна къща. Зарадвах се, когато госпожа Рози се обади за последен път:

- Бъди добра, госпожо Мици, откарай скъпата гостенка до нейната къща. Между другото, запиши данните ѝ, адреса и номера на телефона.

- Аз нямам... – понечих да кажа, че нямам телефон, но с поглед ме пресече госпожа Мици, която по-късно ще ми каже, когато седнахме в автомобила:

- Наивна си. Как една жена, тежка няколко десетки милиона долара може и да предположи, че някой нормален калифорниец може да няма телефон. Как?

- Не се сетих, докато не ме погледнахте – започнах да се защитавам.

- Сурова е тази страна за характери с нашите схващания. Трябва да се промениш, колкото по-бързо, толкова по-добре за теб... – искреност и добронамереност извираха от всичките ѝ пори, благоразположена е към мен, дори и да искаше да скрие това, не би могла.

Госпожа Мици по всякакъв начин остави у мен впечатление на силна, самостоятелна, в различни нюанси оцветена личност, в която, все пак, от време на време се обажда някогашното възпитание на добрите стари школи. В моя случай се обади всичко хубаво в нея, убедена съм, и имаше нужда да ѝ кажа това.

- Благодаря ви, госпожо Мици – докато бавно спираше пред моя блок, започнах да ѝ благодаря, бях започнала решително, но се оплетох, изобщо не мога да си спечеля доверие, продължих неубедително: – Вие ме приемате като искрен приятел, искате да ми помогнете, знаете ли, това ме трогна...

- Да! – веднага отвърна и обясни: – Вие ми напомняте на покойната ми майка. Добрячка над добрячките. Много ме обичаше и инвестираше в характера ми. Горката, нема късмет, умря рано... В най-голяма мизерия... – просълзи се и за миг изгуби чувство за ориентация, но го възстанови, след като бързо изправи автомобила, който вече беше ударил бордюра на тротоара. Скоро след това продължи: – Взех ви присърце, ще се помъча да ви помогна, макар че и моето положение не е особено добро, имам си проблеми, но...

Докара ме до входа на сградата. Поканих я ей така, от учтивост:

- Ще се отбиете ли, да видите къде живея?

- Да! – отвърна без да му мисли, изненада ме, заключи автомобила и тръгна.

В апартамента, в който няха абсолютно нищо, с което да я почерпя, останахме около четири часа, в сърдечен разговор, с анекдоти, спомени... сълзи.

Записа си личните ми данни, целуна ме и си тръгна. Изпратих я до автомобила. Седна, включи мотора, спусна стъклото и ми извика:

- Ще помня този ден. Благодаря ти, Данице. Не се притеснявай, всичко ще се оправи. Ще дойда за теб, може би утре.